

Remiss av pm Strandskyddet vid små sjöar och smala
vattendrag
diarienummer KN2024/02252

Stockholm 10 december 2024

Klimat- och Näringslivsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande från Svenska Turistföreningen avseende Promemorian Strandskyddet vid små sjöar och vattendrag

Svenska Turistföreningen har tagit del av promemorian och lämnar remissyttrande enligt nedan. STF, är inte listade bland remissinstanserna i missivet (ert dnr KN2024/02252) men vill, till följd av frågans stora betydelse för det rörliga friluftslivet och dess påverkan på STF:s verksamhet, svara på remissen.

Utöver det vi lyfter i detta yttrande, står STF även i allt väsentligt bakom Svenskt Friluftslivs inskickade yttrande.

Sammanfattning

STF motsätter sig förslaget om ett generellt upphävande av strandskyddet vid små sjöar och smala vattendrag. Argument för detta går att finna såväl i den stora negativa effekt som förslaget innebär för den allemansrättsliga tillgängligheten till strandområden, som i de negativa konsekvenser som förslaget skulle få på växt- och djurlivet. STF vill samtidigt belysa klimatförändringarnas påverkan på naturmiljön, friluftslivet och turismen och vikten av att ha en långsiktig syn på vilka effekter undantag från strandskyddet ger. Avslutningsvis ger STF inriktningsförslag på hur strandskyddet i stället skulle kunna differentieras för att tillåta utveckling av turistisk verksamhet och friluftsliv – detta inom ramen för ett generellt strandskydd enligt nuvarande form av förbudslag och utan att äventyra strandskyddets syften och allemansrätten.

Långsiktigt tryggade förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden

Strandskyddet har två syften. Det första avser att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och STF ser med stor oro på gradvisa urholkningar av allemansrätten. Allemansrätten är en unik, värdefull och självklar del av den svenska synen på tillgången till vår natur, och den måste värnas.

Strandskyddet är en omistlig förutsättning för den allemansrättsliga tillgängligheten och för möjligheten till friluftsliv i och nära vatten. Rätten att röra sig fritt utmed obrutna strandlinjer är en fantastisk tillgång i Sverige – för alla. Strandskyddet har stor betydelse för möjligheten att från land komma till eller från vatten, att vistas i strandregionen samt att bada och göra strandhugg. STF är för ett generellt strandskydd i Sverige, och för att inte tillgången till stränder steg för steg ska minska anser STF att nuvarande utformning av strandskydd som förbudslag bör kvarstå, också vad gäller miljöer som små sjöar och smala vattendrag.

I promemorians avsnitt om konsekvenser av ett upphävande av strandskydd vid små sjöar och mindre vattendrag framgår att effekterna kommer bli negativa för friluftslivet: ”Detta eftersom förutsättningarna för exploatering inom de tidigare strandskyddade områdena ökar, med risk för minskad tillgång till allemansrättsligt tillgängliga strandnära områden, negativ påverkan på landskapsbilden och försämrade möjligheter till friluftsliv.” (Sid 19.)

STF förvånas över promemorians innehåll mot bakgrund av den svenska befolkningens starka stöd för allemansrätten och strandskyddet genom åren. I Sverige finns en överväldigande stor majoritet bland såväl allmänhet som hos politiker, oavsett partifärg, för att bevara allemansrätten och att avstå från inskränkningar som försämrar allmänhetens tillgång till naturen på allemansrättslig grund. Paraplyorganisationen Svenskt Friluftsliv har i upprepade nationella undersökningar sett att omkring nio av tio vuxna anser att allemansrätten är väldigt viktig för dem och för samhället och att den bör bevaras (Friluftsbarmetern 2020-2023). När organisationen Friluftsförbundet nyligen frågade 4 700 politiker i hela landet om hur man ser på allemansrätten blev svaret detsamma: nio av tio svarade att allemansrätten bör bibehållas och inskränkningar undvikas i mycket hög eller ganska hög grad (Friluftsförbundet, 2024).

STF vill vidare betona att de i promemorian redovisade konsekvensbedömningarna i stora delar är bristfälliga. Det redovisas inte var underlagen bakom de knapphändigt redovisade konsekvenser och antaganden kommer ifrån, och det är svårt att förstå varför regeringen väljer att lägga fram förslag som så tydligt motverkar den politik som regeringen självt driver, till exempel med grund i de av riksdagens beslutade miljö kvalitets- och friluftslivsmålen.

Bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten

Vid sidan av att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden ska strandskyddet syfta till att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. Även detta syfte urholkas genom den föreslagna lagstiftningen.

Den allemansrättsliga tillgången till stränder är väldigt viktig för STF:s medlemmar. Strandmiljöer är ofta välbesökta och uppskattade friluftsmiljöer – här finns tillgång till vatten för bad, lek och andra vattenburna aktiviteter, här finns möjligheten till vyer och utsikt. Och här finns också många gånger ett rikt växt- och djurliv som berikar friluftsupplevelsen.

Förslagen i promemorian får tydligt negativa effekter på naturmiljön. Det framgår bland annat i avsnittet om konsekvenserna av framlagt förslag, där följande går att läsa: ”Vattenmiljön i en liten insjö eller ett smalt vattendrag kan många gånger vara känsligare för påverkan, just på grund av insjöns eller vattendragets ringa storlek. Redan ett litet ingrepp kan i dessa fall leda till en relativt stor negativ påverkan på djur- och växtlivet. Konsekvenserna blir störst lokalt, där själva exploateringen görs och livsmiljöer för växter och djur försvinner eller förändras.” (Sid 19.) Givet den tydliga kritik som remissinstanser framförde på propositionen *En ökad differentiering av strandskyddet* (Prop. 2021/22:168) och det dåvarande mindre ingripande förslaget om begränsat strandskydd för små insjöar och smala vattendrag, är det anmärkningsvärt att regeringen nu väljer att lägga fram än mer omfattande inskränkningar. Särskilt utan att klargöra hur den kritik och oro som bland annat tunga insatser som Havs- och vattenmyndigheten, Mark- och miljödomstolen, Kammarkollegiet och ett stort antal Länsstyrelser, framförde.

Vidare är STF kritisk till den beskrivning som promemorian gör över att ”... små insjöar och små vattendrag bedöms generellt vara av mindre intresse för det rörliga friluftslivet än vad som är fallet med kusten, större insjöar och vattendrag.” Detta är inte ett antagande som stöds utifrån vår erfarenhet och verksamhet runt om i Sverige.

Det är STF:s mening att det generella strandskyddet behövs för att värna förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv längs våra stränder. Detta är viktigt också i fallet små sjöar och smala vattendrag. Skyddet är viktigt för arter och ekologiska samband i sig självt – men också för friluftsupplevelsen. Utan en rikedom av arter och gynnsamma livsmiljöer för växter, fiskar och andra land- och vattenlevande djur i strandzonen försvinner viktiga upplevelsevärden för friluftslivet. Det är en utveckling som STF motsätter sig.

Klimatpåverkans betydelse för skydd av stränder

Oaktat om dispens från strandskyddets regler ges eller om ingen dispens behövs efter upphävande av strandskyddet i ett område, finns en överhängande risk att förändringar som följer därav blir oåterkalleliga. Investeringar, fastigheter och infrastruktur som anläggs i strandnära lägen är svåra, och ibland omöjliga, att återkalla när de väl kommit på plats. Därför behövs en långsiktig syn på vilka effekter undantag från strandskyddet ger.

STF menar att regeringen måste ta hänsyn till framtida behov för friluftsliv. Med ett förändrat klimat kommer demografi och rörelsemönster för exempelvis boende, turism och friluftsliv och de faktiska strandlinjerna att förändras, medan många etableringar är irreversibla. Ett förändrat vattenstånd kommer leda till att nya platser för bebyggelse och friluftsliv kommer att efterfrågas i framtiden. Det måste lagstiftningen ta hänsyn till redan i dag.

Ökad differentiering snarare än upphävande

STF efterlyser, snarare än aktuella uppenbara försvagningar av strandskyddet som dessutom står i direkt konflikt med strandskyddets syften, förslag på skärpningar av strandskyddet i högexploaterade områden för att värna framtidens allemansrätt. STF efterlyser också andra förslag på ett mer differentierat strandskydd.

Svenska Turistföreningen är för ett differentierat strandskydd som innebär ett starkare skydd i områden med högt exploateringsstryck, men ökad möjlighet till främjande av landsbygdsutveckling bland annat i form av hållbar turistisk verksamhet i andra delar av landet där trycket är lägre. Det är STF:s mening att det – där det är förenligt med strandskyddets två huvudsyften och inom ramen för ett generellt strandskydd – behövs större möjligheter att utveckla och etablera nya turistiska verksamheter såsom boenden och anordningar i strandnära lägen. Dessa verksamheter kan i realiteten leda till att förbättra tillgängligheten också för det rörliga friluftslivet genom att stigar, leder och stränder hålls öppna och genom att service och anordningar som erbjuds också kan komma det rörliga friluftslivet till del.

Att i landsbygdsområden där trycket på mark- och vattenresurserna är lägre och där det finns möjligheter att främja hållbar besöksnäring, i ökad utsträckning tillåta strandnära bebyggelse kan därmed främja både hållbar turism och hållbart friluftsliv. På det sättet kan vi få ett strandskydd som fungerar effektivt och ändamålsenligt utifrån strandskyddets syften, och som på samma gång tillåter utveckling av hållbar turism och friluftsliv. Detta samtidigt som det långsiktigt stärker strandskyddets legitimitet. Här ser STF att regelverket måste anpassas för att tillgodose områdets varierande skyddsbehov, och att så sker inom ramarna för ett generellt strandskydd vid och bortom små sjöar och smala vattendrag.

Om Svenska Turistföreningen

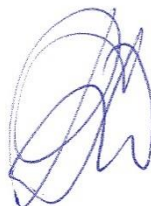
STF grundades 1885 som en ideell förening med syfte att främja natur- och kulturturism i Sverige. Sedan dess har föreningen växt till över 200 000 medlemmar. STF får människor att upptäcka Sverige. Vi inspirerar till resande, aktiviteter och såväl stora som små äventyr som ger unika natur- och kulturupplevelser runtom i Sverige. Vi vill också vara ett naturligt val för alla som vill engagera sig i och medverka till att fler får möjligheter till upplevelser som utgår från natur och kultur.

För att människor ska kunna resa och uppleva arbetar vi med såväl kunskaps- och informationsspridning som påverkansarbete. Kunskap handlar om att tillgängliggöra, och tillgängliggöra Sverige är precis det som STF vill åstadkomma. Hållbarhet är centralt i allt vi gör och ett av våra övergripande mål är ett Sverige där det är enkelt och inspirerande att turista hållbart.

En viktig förutsättning för att kunna upptäcka Sverige är att det finns boenden runt om i hela landet. STF driver därför, i egen regi och tillsammans med anslutna boenden, cirka 250 vandrarhem, hotell, fjällstationer och fjällstugor från söder till norr, från lägen mitt i city till bortom farbar väg. Våra cirka 65 lokalavdelningar anordnar en mängd lokala aktiviteter runt om i hela landet. STF ger ut medlemstidningen Turist.

Maria Ros Hjelm
Generalsekreterare och vd
Svenska Turistföreningen

Pia Jönsson Rajgård
Ordförande
Svenska Turistföreningen